

TREBALLS MONOGRÀFICS

Dones i Mercat de treball, 2011

Les DONES al MERCAT DE TREBALL de les Illes Balears, 2011

Introducció

Un any més CCOO Illes Balears presenta, amb motiu de la celebració del Dia Internacional de la dona treballadora, el seu informe sobre dona i mercat de treball. L'objectiu de l'informe és proporcionar una visió dinàmica de les tendències observades entre l'any 2010 i 2011 pel que fa al mercat laboral femení, tot posant en relació els indicadors de desigualtat amb l'agreuiment actual del mercat laboral.

Les dades apunten a una intensificació de la precarietat de l'ocupació femenina, amb unes taxes de temporalitat que es mantenen molt elevades, i un increment de la parcialitat. El més preocupant però es que en aquest any es destrueixen entre les dones assalariades més ocupacions que no al 2009 i al 2010, iniciant-se un nou procés d'ajust en el mercat laboral que s'acumula al deteriorament anterior. La situació sembla ser el resultat no solament de la situació econòmica sinó també de la desregulació del mercat de treball. A poc més d'un any de la reforma que suposà la Llei 35/2010 les dones assalariades de les Balears perden segons l'EPA -8.800 llocs de feina indefinits, mentre que l'ocupació temporal es recupera amb un increment anual estimat de +3.200 ocupacions, produint-se una situació de substitució de part del treball estable existent fins al 2010 per nous treballs temporals. Aquesta substitució suposa a més una remuntada de la taxa de temporalitat de 2,5 punts percentuals, que es situa de nou per sobre del 26%. Sembla per tant que la desregulació del treball i de les relacions laborals reforcen la dualitat del mercat de treball, a més de crear més atur, confirmant-se les previsions del moviment sindical europeu i espanyol.

Les dades recollides en aquest informe indiquen també que les desigualtats per raó de gènere són persistents i que aquestes no solament continuen, sinó que fins i tot s'agregen a pesar de que la conjuntura sigui, de manera global i mesurat en termes de destrucció d'ocupació i dades d'atur, més adversa pels homes que no per les dones. És necessari per tant continuar amb les accions reparadores que millorin la posició social i laboral de les dones. En aquets sentit des del sindicat de CCOO es comparteix plenament l'opinió de l'OIT de que les polítiques per mitigar els efectes de

la crisi no han de passar per una renúncia a la igualtat i que cal continuar lluitant, en el marc general i en el si de les empreses, contra la discriminació, tant directa com indirecta, per raó de sexe, evitant entre d'altres que la sortida de la crisi es faci mitjançant accions desreguladores que debiliten drets adquirits tant importants per a la igualtat real d'oportunitats com puguin ser les mesures de conciliació familiar i de coresponsabilitat o la mateixa possibilitat de defensa d'aquests drets.

L'informe monogràfic d'aquest any 2011 s'estructura en dos apartats. El primer recull les estimacions de l'EPA per a l'any 2011 (mitjanes anuals), segons les dades publicades per l'INE i per l'IBESTAT. En el segon apartat exposem de manera resumida l'anàlisi que els Gabinetes Jurídics de CCOO han realitzat del RD Llei 3/2012 i la lectura crítica de la reforma des del punt de vista de la igualtat entre homes i dones.

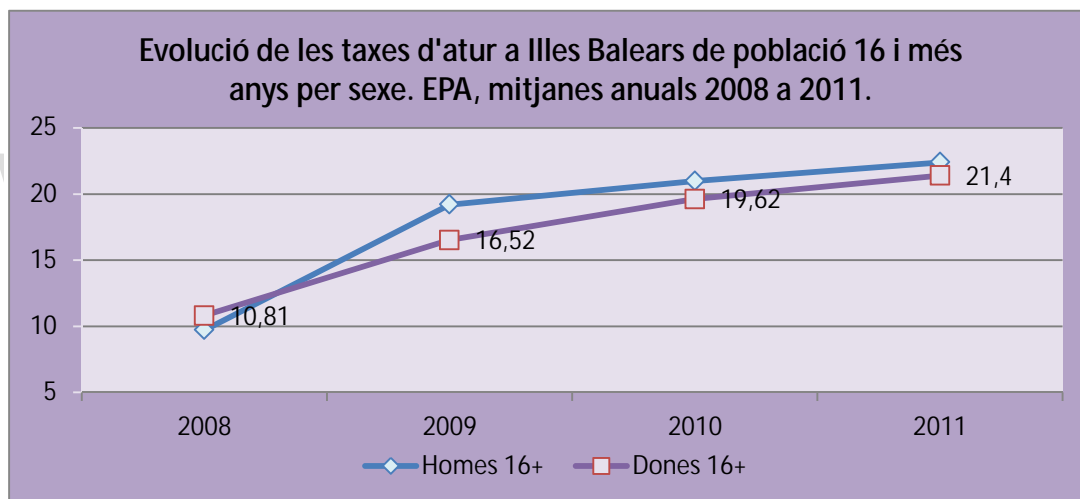

I. DONES I MERCAT LABORAL

1. Dinàmiques i tendències 2010-2011

Com hem apuntat a la introducció d'aquest número de Treballs monogràfics, l'any 2011 ha suposat un empitjorament del mercat laboral. Amb una taxa d'ocupació de solament el 51,02% la nostra comunitat ha enregistrat una pèrdua anual de -9.800 (-2,1%) llocs de feina, acumulant-se unes pèrdues en el període 2008-2011 de -49.200 ocupacions.

En aquets context de degradació continuada del nostre mercat laboral, les dones també pateixen amb intensitat les conseqüències laborals de la recessió, i per bé que la seva situació no empitjora més que la dels homes les seves oportunitats laborals, ja menors, es veuen cada cop més disminuïdes, tant des d'un punt de vista quantitatiu com qualitatiu. En l'actualitat, i com exposarem més detalladament al llarg de l'informe, l'ocupació femenina ha descendit en un any en un -1,5% (-3.200), mentre que la taxa d'atur es situa en el 21,45%, quasi dues dècimes més que no al 2010.

Font: IBESTAT. Elaboració Gabinet Tècnic, SG CCOO IB

Si parem atenció a l'ocupació assalariada, la baixada en el nombre de llocs de feina és del -3% i l'any 2011 es salda amb de -5.600 assalariades menys. L'actual xifra de l'ajust en l'ocupació assalariada femenina supera per tant l'observat l'any 2009 i 2010, circumstància aquesta que situa a l'actual ocupació assalariada femenina en el pitjor moment dels darrers quatre anys. El diagnòstic és més greu si tenim en compte que tota la ocupació destruïda és de tipus indefinit, mentre que l'ocupació temporal es recupera, el que ens col·loca en un context de substitució d'ocupació estable per ocupació més precària. En total, entre les dones s'han destruït en aquest període anual -8.800 ocupacions assalariades indefinides (-6,2%), alhora que de manera paral·lela se

han creat +3.100 ocupacions temporals (+6,9%). La situació és ben diferent a la de la conjuntura observada pel període 2009-2010, quan la baixada de l'ocupació indefinida del -1,73% s'acompanyà d'un creixement de l'ocupació temporal de solament el +0,37%.

Entre els homes, els efectes de la crisi en l'actual conjuntura han tornat a ser més intensos que no entre les dones, al continuar un acusat ajust en el sector de la construcció que es suma a una evolució molt negativa del sector serveis . En total l'evolució anual de l'ocupació assalariada masculina és d'un -4,1% , amb un ajust en xifres absolutes de -8.200 ocupacions per compte d'altre o assalariades.

Juntament amb la pujada de l'ocupació temporal s'ha incrementat també l'ocupació a temps parcial. La pujada d'aquest tipus d'ocupació és entre les dones del 12,9% (+4.400), i al igual que en el cas del treball indefinit, el descens s'acompanya d'una baixada en l'ocupació de més qualitat, en aquest cas de l'ocupació a temps complet, que experimenta una caiguda molt elevada del -6,6% (-10.000).

Dones assalariades a Illes Balears segons tipus d'ocupació, en milers. EPA, mitjanes anuals 2010-2011 i variacions.

Dones	2010	2011	Variació absoluta	Variació %
Assalariades	186	180,4	-5,6	-3,0%
Assalariades indefinides	141	132,2	-8,8	-6,2%
Assalariades temporals	45	48,1	3,1	6,9%
Assalariades a temps complet	151,9	141,9	-10	-6,6%
Assalariades a temps parcial	34,1	38,5	4,4	12,9%
Assalariades indefinides a temps complet	116,6	108	-8,6	-7,4%
Assalariades indefinides a temps parcial	24,4	24,2	-0,2	-0,8%
Assalariades temporals a temps complet	35,2	33,9	-1,3	-3,7%
Assalariades temporals a temps parcial	9,7	14,3	4,6	47,4%

Font: IBESTAT. Elaboració Gabinet Tècnic, SG CCOO IB

A poc més d'un any de la reforma que suposà la Llei 35/2010 podem dir que la desregulació del mercat laboral comporta per a les dones més precarietat i més atur, més segmentació i menys ocupació, i sobre tot més parcialitat. La parcialitat, que s'incrementa entre l'ocupació temporal, ens informa de la pitjor qualitat de l'ocupació entre les dones.

Es de preveure que aquesta situació empitjori amb la nova reforma laboral que instaura el RD-Llei 3/2012. La normativa modifica el contracte a temps parcial i permet la realització d'hores extraordinàries, precaritzant encara més el treball temporal i el treball a temps parcial. També cal apuntar que la nova normativa facilita a l'empresari/a la imposició d'hores extraordinàries, el que suposarà més dificultats per a conciliar la vida familiar i laboral alhora que es mantenen les condicions laborals més precàries.

L'increment de la precarietat coincideix amb una major intensitat en l'ajust de l'ocupació, que és superior a l'observada a l'any 2010, quan entre les dones de les Illes es varen perdre -1.000 llocs de feina. Òbviament a més, la pèrdua d'ocupació comporta una pujada de les xifres d'atur que és en aquest període del +9,4% (+4.900). En total l'any 2011 presenta de mitjana anual 57.100 dones a l'atur, el 44,3% del total. La pujada de l'atur és superior a la dels homes, on s'observa un increment del 5,6% (+3.800).

Per empitjorar el panorama tenim que l'atur es cronifica i en l'actualitat l'atur de llarga durada afecta al 33,36% de les dones sense feina. L'atur de llarga durada ha crescut entre les dones en un 14,9% (+2.500) i són ara 19.100. La valoració de la xifra és més negativa si tenim en compte que poc més de la meitat, 9.600, fa dos anys o més que es troben en situació d'atur i que aquest tipus d'atur creix un 41% en un any. En l'actualitat per tant l'atur és més intens, més extens i més crònic.

Dones aturades a Illes Balears segons temps de recerca de feina en milers. EPA, mitjana 2011, variacions anuals i distribució.

	Aturades	Variació absoluta	Variació relativa	Distribució
Total	57,1	4,9	9,3%	100,0%
Ja ha trobat feina	7,1	1,5	26,1%	12,5%
Menys d'1 mes	3,9	0,5	15,8%	6,7%
D'1 mes a menys de 3 mesos	8,4	0,1	1,2%	14,7%
De 3 mesos a menys de 6 mesos	9,0	0,7	9,1%	15,8%
De 6 mesos a menys d'1 any	9,7	-0,5	-4,9%	16,9%
D'1 any a menys de 2 anys	9,4	-0,3	-3,3%	16,5%
2 anys o més	9,6	2,8	41,0%	16,9%
D'1 any a 2 o més anys	19,1	2,5	14,9%	33,4%

Font: IBESTAT. Elaboració Gabinet Tècnic, SG CCOO I

Per comparació als anys 2009 i 2010 el creixement de l'atur presenta una major presència de dones amb estudis superiors alhora que baixa l'atur entre dones amb un nivell educatiu de primària o inferior. Aquestes evolucions, que donen lloc a una diferent distribució de l'atur segons la variable nivell formatiu amb un major pes de dones amb estudis superiors i un menor pes de les dones amb estudis primaris o inferiors, es correspon també amb un increment de les dones aturades en edats compreses entre els 25 i els 34 anys. El creixement de l'atur entre aquestes dones explica per si sol el 75,5% del nou atur estimat per l'EPA a les illes i es relaciona de manera directa amb la pèrdua d'ocupació. Com veurem seguidament, la població activa entre les dones deixa d'experimentar les pujades observades als anys 2009 i

2010. A més, com recull l'IBESTAT a la seva explotació de l'EPA, més del 100% de les noves aturades han treballat amb anterioritat i del total de dones sense ocupació solament el 8% no té experiència laboral prèvia.

En l'actualitat l'increment de l'atur entre les dones presenta una major presència de dones amb estudis superiors i de dones en edats compreses entre els 25 i els 34 anys, i l'increment de l'atur es relaciona directament amb la pèrdua d'ocupació. El 65,3% de l'atur creat en el període anual s'explica per la destrucció d'ocupació.

Segons les estimacions de l'EPA les dones aturades al 2011 són 57.100, de les quals 52.400 havien treballat amb anterioritat (el 92%). Entre l'any 2010 i 2011 la xifra total d'aturades que han treballat abans creix en 5.700 aturades, mentre que el nombre de dones aturades que no han treballat baixa en -900 dones. Per comparació l'any 2010 es va produir un creixement dels dos tipus de dones aturades, i les dones sense ocupació anterior explicaven el 32,3% de l'atur creat en el període anual.

Juntament amb la major intensitat de la flexibilitat externa i interna i un increment de l'atur, tenim una pujada de les dones inactives, es a dir de les dones que deixen el mercat laboral. L'increment es troba segons l'EPA a la inactivitat per causa de jubilació o prejubilació i per causa de perceptor de pensió de no jubilació, mentre que la resta de causes experimenta petits descensos. El canvi més significatiu però de l'actual conjuntura pel que fa la població inactiva és que es ralentitza molt la sortida de la inactivitat de dones dedicades a les tasques de la llar. Si entre l'any 2008 i 2009 deixaren les tasques de la llar -5.900 dones i entre l'any 2009 -2010 ho feren -10.000 en el període que ens ocupa tan sols ho fan -400 dones.

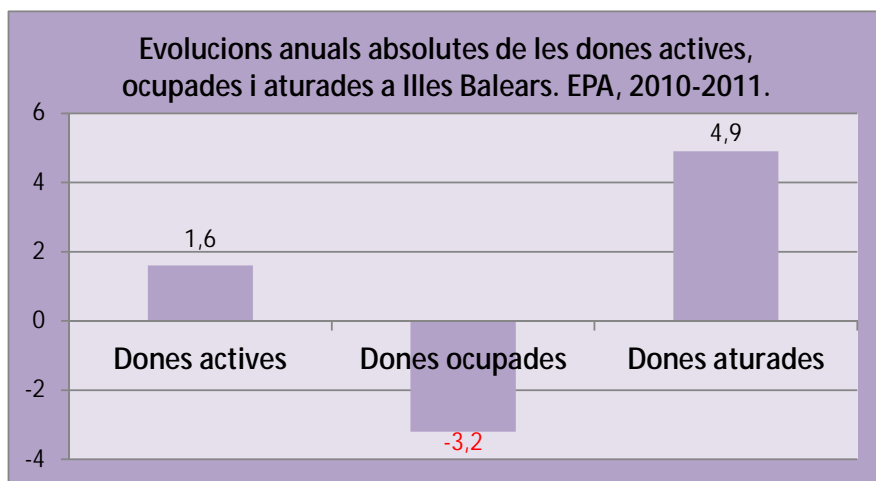
Atenent a la variable edat, s'ha de destacar l'important increment de dones inactives del grup d'edat comprés entre els 35 i els 54 anys. La valoració d'aquest fet és negativa ja que es tracta de dones que es troben en el moment central de la seva potencial vida laboral per entrar a la inactivitat, el que pot indicar un efecte desànim que reflecteix una ruptura més profunda amb el mercat laboral que no l'atur, i una situació social més vulnerable.

Població inactiva dona a Illes Balears segons edat en milers. EPA, mitjana 2011 i variacions anuals.

	Dones inactives	Variació absoluta	Variació relativa
Totes les edats	185,4	3	1,6%
16 a 34 anys	40	0,2	0,5%
35 a 54 anys	33,6	4,7	14,0%
55 i més anys	111,7	-2,1	-1,9%

Font: IBESTAT. Elaboració Gabinet Tècnic, SG CCOO IB

Pel que fa a la població activa el seu increment es modera significativament en comparació als anys 2009 i 2010. En l'actualitat el creixement és de +1.600 dones, mentre que l'any 2010 l'increment fou de +8.600 persones i al 2009 de +12.000. El moderat creixement de la població activa fa que entre les dones el 66% del nou atur s'expliqui per la destrucció d'ocupació. Aquest fet suposa un canvi respecte als anys anteriors quan el creixement de l'atur s'explicava per l'acusat increment de la població activa (a l'any 2009 el creixement de la dones actives explicava el 75% del nou atur, l'any 2010 el 90%).

Font: IBESTAT. Elaboració Gabinet Tècnic, SG CCOO IB

El menor creixement de la població activa es correspon amb noves tendències atenent a la variable edat. Així segons les estimacions de l'EPA en aquest any 2011 el creixement en saldo net de les dones actives el tenim únicament entre les dones de 55 anys, mentre que a la resta de grups d'edat la població activa baixa. L'evolució és molt diferent a l'observada en anys anteriors, i s'ha de dir que el creixement de les dones actives de 55 i més anys es prou significatiu, al situar-se en 5.500 dones més (+20,9%). El creixement presenta evolucions positives tant en el cas de dones espanyoles com de dones estrangeres, amb un increment respectiu de +3.700 i de +1.700. A més s'ha de destacar la incorporació de moltes dones majors de 55 anys que tenen estudis superiors. Les dades de l'EPA apunten a un creixement de dones actives de 55 i més anys i amb estudis superiors de +2.300 persones.

Amb les dades de l'any 2011 el saldo actual de la crisi col·loca a les dones en una panorama laboral molt més difícil i advers. Entre l'any 2008 i 2011 han entrat un total de 22.200 dones al mercat laboral de les Illes balears, alhora que s'han perdut un total -8.200 ocupacions. En el cas de la població assalariada el descens és més intens i és de -11.900 ocupacions. El creixement de la població activa juntament amb la destrucció d'ocupació situa l'atur femení en 57.100, amb un creixement de moment de 30.500 dones aturades (+114,7%).

Població dona a Illes Balears segons la seva relació amb el mercat laboral, en milers. EPA, mitjana anual 2008 i 2011 i variacions.

DONES	2008	2011	Variació absoluta	Variació relativa
Inactives	193,1	185,4	-7,7	-4,0%
Actives	245,7	267,9	22,2	9,0%
Ocupades	219,1	210,9	-8,2	-3,7%
Assalariades	192,3	180,4	-11,9	-6,2%
Aturades	26,6	57,1	30,5	114,7%

Font: IBESTAT. Elaboració Gabinet Tècnic, SG CCOO IB

2. La distribució de l'ajust en l'ocupació

Hem vist que la destrucció global d'ocupació femenina, que en saldo net és inferior a la destrucció d'ocupació assalariada, és de -3.200 llocs de feina. La distribució sectorial de la destrucció d'ocupació es distribueix entre la construcció, el sector serveis i com a novetat la indústria, que aquest any presenta un saldo net negatiu de menys -1.200 ocupacions després de dos anys de moderat creixement. La destrucció de l'ocupació al sector serveis, principal sector ocupacional de les dones, presenta un comportament més negatiu que no al 2010, i la baixada és de -1.500 llocs de feina (-0,7%). El sector concentra el 47% de la destrucció anual d'ocupació entre les dones, per bé que la taxa de variació és de solament el -0,7%.

Les xifres són diferents si parem atenció a la població femenina assalariada. Dintre de la població assalariada el comportament sectorial de l'ocupació presenta evolucions més negatives a tots els sectors excepte la construcció. Destacar que en el sector serveis les dones perden -3.000 llocs de feina assalariats i que la variació anual es situa en el -1,7%. La baixada és superior a la de l'any 2010 i per primer cop es veu acompanyada d'una destrucció d'ocupació entre els homes.

Pel que fa a la població assalariada és important apuntar que la tendència és especialment dolenta donat el comportament del sector públic, que presenta en aquest any 2011 un comportament negatiu. Les polítiques d'ajust posades en marxa

com a resposta a la crisi comporten la destrucció de -2.100 llocs de feina, que suposen el total d'ocupació pública femenina creada al 2010. Pel que fa al sector privat la baixada de l'ocupació assalariada és entre les dones del -2,3%. La taxa, encara que una mica inferior a la del 2010 i 2009, suposa un ajust de -3.400 assalariades que s'afegeix a les baixades dels anys 2010 i 2011, per sumar en total una pèrdua de -13.600 ocupacions al sector privat (-8,5%) en el període 2008-2011.

Al igual que en anys anteriors les dones joves menors de 35 anys protagonitzen la pràctica totalitat de l'ajust en l'ocupació assalariada mentre que atenent al nivell de formació ens trobem que tots els grups, excepte el format per educació superior, perden ocupació. Les dones assalariades amb nivell elevat de formació incrementen el seu nivell d'ocupació en 4.500 llocs de feina, un 8,5% més que al 2010; a més s'ha de destacar que la pujada es produeix sobre tot entre l'ocupació indefinida i més entre l'ocupació a jornada completa que no a jornada parcial. Aquesta recuperació és una de les poques dades positives de l'actual conjuntura, en especial si es té en compte que el total d'homes assalariats amb estudis superiors ha baixat de manera significativa (-5.000; -10,5%). Per contra, entre la categoria educativa de secundària de segona etapa la situació és la inversa, amb una tendència de creixement de l'ocupació pels homes i una baixada significativa per a les dones de -7.500 ocupacions assalariades.

El comportament de cada un dels sectors al llarg dels trimestres presenta variacions. La indústria començà l'any amb un creixement al primer trimestre que suposà per a les dones assalariades +2.600 llocs de feina més. Al segon trimestre però es començà a observar un canvi de tendència que anirà intensificant-se fins arribar al quart trimestre a una pèrdua d'ocupació en termes interanuals de menys -6.000 ocupacions. Pel que fa al sector serveis al tercer trimestre tenim un increment de l'ocupació estacional del +3,5%, mentre que la resta de trimestres presenten saldos anuals negatius, donant lloc, com hem vist, a una baixada mitjana anual de l'ocupació assalariada al sector terciari. L'ocupació estacional femenina creix en el conjunt del sector privat mentre que l'ocupació al sector públic comença la seva baixada al segon trimestre de l'any. Per tipus de contracte tenim a cada trimestre de l'any un ajust de l'ocupació indefinida, mentre que l'ocupació temporal amb pujades als tres primers mesos de l'any, acaba el període anual amb una baixada del -1,1%.

Per tipus d'ocupació solament el grup format per treballadors qualificats que inclou la categoria treballadores de serveis de restauració, personals, protecció i venedor de comerç presenta una evolució negativa. En total aquest grup d'ocupacions, el més important en l'estructura ocupacional de les dones amb un pes del 36,6%, perd entre l'any 2010 i 2011 - 13.400 llocs de feina, el que suposa una baixada del -14,8%. La baixada es veu compensada per un creixement en les ocupacions més elevades, és a

dir "directores i tècniques" de +6.200, i les de més baix nivell de qualificació amb una pujada de +2.300 treballadores en ocupacions elementals. Entre els homes la baixada ocupacional es produeix també de manera majoritària entre el grup format per treballadors qualificats encara que l'ajust, amb una destrucció de -8.400 ocupacions (-5,4%) és menor. La categoria de "directors i tècnics" puja en el cas dels homes en 2.300 ocupats.

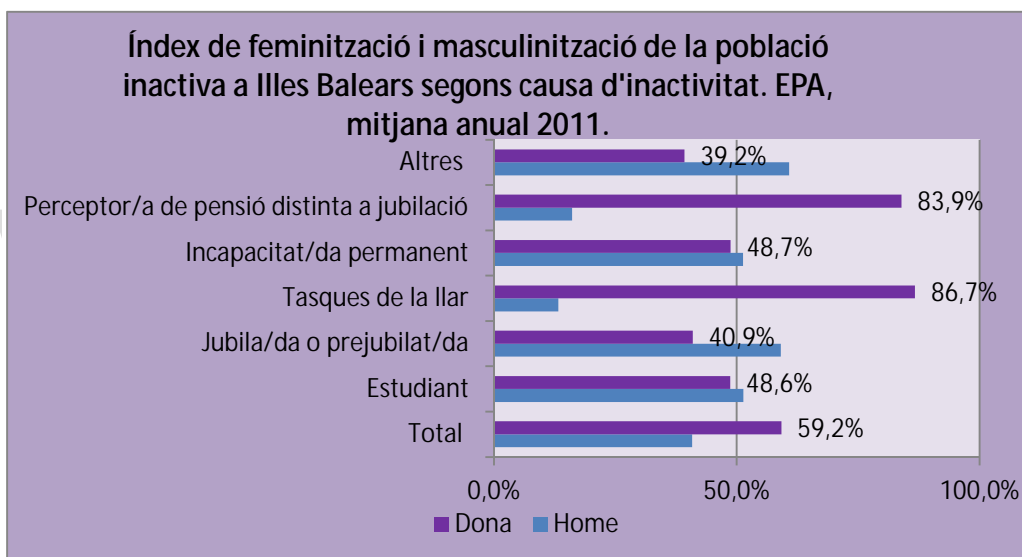
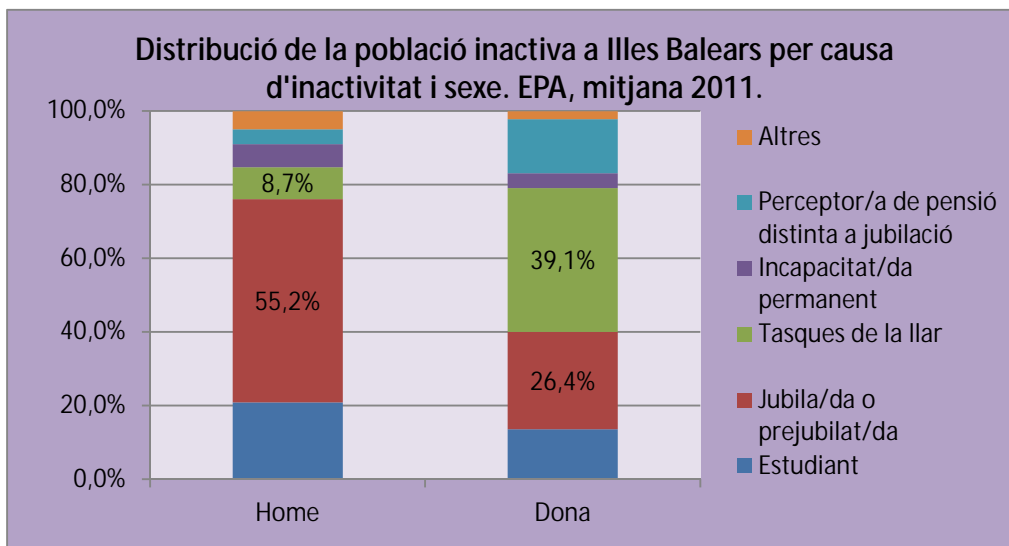
3. La segregació laboral de les dones balears en el context de crisi

L'actual crisi té unes característiques pròpies que neixen del model de creixement fortament fonamentat en la construcció. Entre l'any 2008 i l'any 2011 la nostra economia ha perdut un total de -49.200 ocupacions, de les quals el 83,7% són assalariades i el 83,3% masculines. Les repercussions directes més negatives de la crisi les tenim per tant entre els homes, que han vist com en aquest anys s'ha reduït la seva taxa d'ocupació alhora que remuntava la taxa d'atur. Aquesta situació ha comportat una menor diferència entre les taxes d'ocupació i atur masculina i femenina.

D Les menors distàncies existents en les anomenades bretxes de gènere no suposen una millora de la situació laboral del conjunt de les dones treballadores, que presenten taxes d'ocupació més baixes que en anys anteriors, i la reducció de les distàncies s'origina sobre tot per la elevada pèrdua d'ocupació entre els homes. Aquesta situació fa que sigui necessari contextualitzar les dades relatives a les bretxes de gènere per tal de no assignar una valoració positiva a un indicador que evoluciona numèricament sense que s'hagi produït una millora objectiva de la situació global de les dones. A més s'ha de dir, que a pesar de que els efectes de la crisi han estat més intensos entre els homes, a l'any 2011 es mantenen encara importants desequilibris entre un i altre sexe mostrant que les desigualtats tenen un profund caràcter estructural. Les diferents causes d'inactivitat, la menor taxa d'activitat, la major intensitat de la parcialitat i de l'ocupació de baix nivell de qualificació, o la major concentració de l'ocupació en activitats associades als rols tradicionals de cuidadores proporcionen l'evidència empírica de dita afirmació.

L'any 2011 el nombre de dones que es declaren inactives és segons l'EPA de 185.400, 3.000 més que al 2010. La xifra és superior a la dels homes degut sobre tot a una major presència entre les dones de persones inactives en edats compreses entre els 35 i els 54 anys i sobre tot perquè hi ha moltes dones que es troben en situació d'inactivitat per a la seva dedicació exclusiva a tasques de la llar. De cada deu dones inactives, quatre ho són per la seva dedicació a la llar, mentre que entre els homes la proporció és de solament el 8,7%. A més, tenim que en la distribució segons la variable sexe les

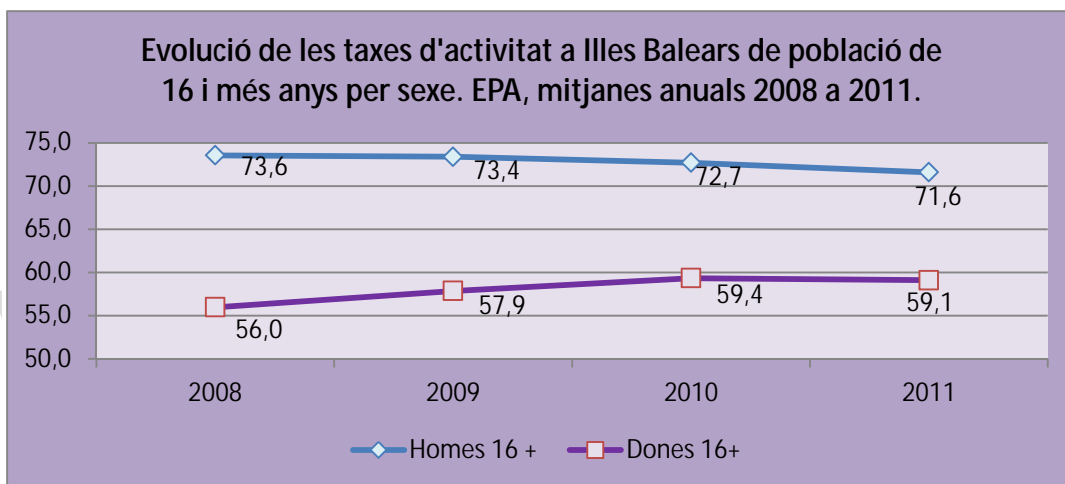
dones són la gran majoria en la causa d'inactivitat "tasques de la llar" amb un índex del 86,7%.

Font: IBESTAT. Elaboració Gabinet Tècnic, SG CCOO IB

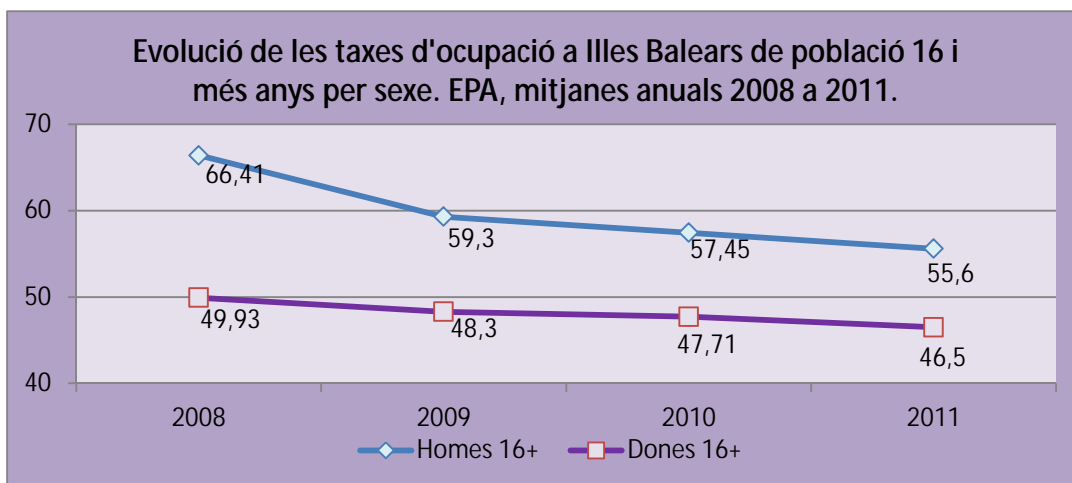
La inactivitat és en molts casos l'indicador més clar de discriminació i segregació del mercat de treball. A més, la inactivitat reflecteix en bona mesura l'existència de rols per raó de gènere, rols que es tradueixen en una situació real de desavantatge per accedir al mercat de treball. El 39% de les dones són inactives perquè es dediquen a tasques de la llar i el 86,7% de les persones inactives que es dediquen a la llar són dones.

La major incidència de la causa d'inactivitat "tasques de la llar" i la major presència del grup etari de les persones situades entre els 35 i els 54 anys es correspon amb una taxa d'activitat femenina menor que la masculina, posant-se de manifest que la persistència d'una segregació del mercat laboral té arrels més profundes que no les associades a la dificultat de trobar una ocupació en un context de crisi. En aquest any 2011 la taxa d'activitat femenina és del 59,11% i es situa a 12,46 punts percentuals de la taxa masculina, que és del 71,57%. En comparació a l'any 2008 la distància és menor al baixar l'activitat entre els homes i pujar entre les dones, tal i com s'observa al gràfic. Si, tal i com fa la Comissió Europea prenem la taxa d'activitat corresponent a persones d'entre 16 i 64 anys la distància és d'11 punts, una mica menys que al 2010, quan la taxa masculina fou una mica més elevada. En l'actualitat la taxa d'activitat és per a les dones de 16 a 64 anys del 72,4% i en comparació a l'any 2008, la taxa femenina s'incrementa en 4,34 punts.

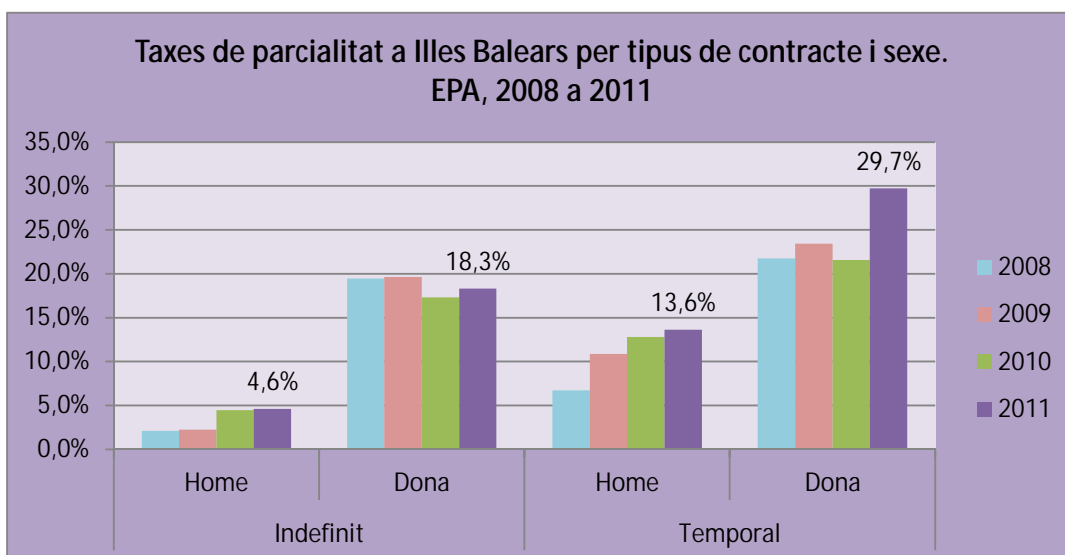
Font: IBESTAT. Elaboració Gabinet Tècnic, SG CCOO IB

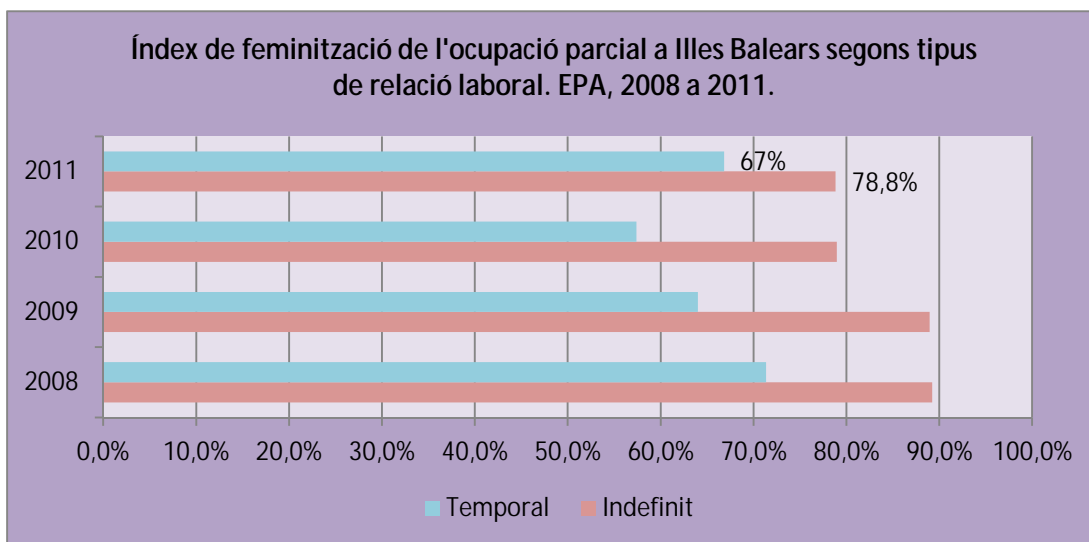
La major participació de les dones al mercat de treball en aquests anys de crisi i recessió no s'associa malauradament a un increment en l'ocupació i la taxa de participació efectiva en el mercat de treball és pel total de les dones majors de 16 anys del 46,5%, amb un progressiu descens des de l'any 2008 que es salda per tot el període en una baixada de 3,5 punts. L'evolució és semblant per a la població de 16 a 64 anys, on la taxa d'ocupació baixa del 60,67% al 56,9%. En el cas dels homes, on l'evolució és molt més negativa, les taxes d'ocupació baixen al voltant d'onze punts. El resultat és una bretxa de gènere de 9 punts quan al 2008 la diferència entre els dos sexes fou de 16,5 punts percentuals i la reducció de les distàncies entre un i altre sexe són de tipus passiu, al no associar-se a un creixement de l'ocupació tal i com s'observa al gràfic de línies de la pàgina 13..

Font: IBESTAT. Elaboració Gabinet Tècnic, SG CCOO IB

Pel que fa a la qualitat del treball, la desagregació de les dades d'ocupació segons jornada ens continuen mostrant una feminització de la parcialitat, a pesar de la seva pujada entre l'ocupació masculina. L'any 2011 el percentatge de dones assalariades que tenien un contracte parcial és del 21,3%, mentre que entre els homes la proporció és molt menor al situar-se en el 7%, el que suposa una bretxa de gènere de 14,3 punts percentuals. La bretxa o distància entre una i altra taxa empitjora per comparació a l'any 2010 donat que les dones presenten una pujada de la parcialitat (vegeu pàgina 4). Destacar a més que la parcialitat és molt més intensa entre l'ocupació temporal que no entre l'ocupació indefinida, on la bretxa de gènere és també superior. El conjunt d'aquestes dades, que es poden apreciar al gràfic de columnes i de barres, continuen demostrant que la modalitat de treball a temps parcial és majoritàriament femenina.

Font: IBESTAT. Elaboració Gabinet Tècnic, SG CCOO IB

El temps de treball és un dels factors essencials de les condicions de treball i de qualitat de l'ocupació i com apunta Laura Arroyo (Arroyo, 2012) els estudis elaborats a Espanya mostren que a menor temps de treball les condicions laborals són pitjors.

La parcialitat és un dels indicadors empírics que apunten més clarament a la asimetria existent entre l'ocupació femenina i masculina, i continua sent una de les grans protagonistes del mercat laboral femení.

A pesar de que la crisi ha suposat un increment de la parcialitat entre els homes, les dones assalariades acaparen el 74% d'aquest tipus d'ocupació.

Tradicionalment la major incidència de la modalitat parcial entre les dones s'ha associat amb la "necessitat" de fer compatibles la vida laboral amb la vida familiar, però entre les dones al igual que entre els homes el principal motiu declarat per tenir un treball a temps parcial és "no haver trobat" feina a temps complet. A les illes Balears el 42,3% del total de dones ocupades a temps parcial té aquest tipus de jornada per no haver trobat una feina millor. En el mercat laboral espanyol i balear la modalitat d'ocupació a temps parcial és més una forma de discriminació i segregació que no una estratègia de conciliació.

La situació negativa del mercat laboral comporta per a les dones més precarietat. En saldo net s'ha destruït ocupació assalariada amb la baixada de l'ocupació indefinida i de l'ocupació a temps complet mentre que puja l'ocupació temporal parcial (+4.600 ocupacions en un any).

La parcialitat com a modalitat d'ocupació entre dones adultes per responsabilitats familiars és una forma sexuada de flexibilitat laboral (Carrasquer, 2012) que fomenta la reproducció de rols i les desigualtats per raó de gènere.

Atenent a les distribucions de l'ocupació segons ocupacions ens trobem que el mercat laboral continua presentant estructures diferenciades segons parlem d'homes o dones. A grans trets les dones presenten una menor proporció de treballadores qualificades i més ocupacions de tipus elemental, i el que és més il·lustratiu, per cada 10 ocupacions elementals tenim set dones, es a dir una majoria del 70%, quan entre el total d'ocupació les dones representen el 45,8%. Atenent al tipus d'activitat econòmica les dones continuen tenint una sobrerepresentació al sector serveis.

Tenim per tant que la relació de les dones amb el mercat laboral continua presentant a grans trets les següents característiques:

- Un important percentatge de dones continuen sent inactives per dedicar-se a les tasques de la llar. La proporció és del 39,1% mentre que entre els homes és del 8,7%.
- L'increment de la taxa d'activitat no es relaciona amb més possibilitats de trobar una feina, i l'evolució positiva dels últims anys s'ha traduït en més atur i menys ocupació.
- La taxa d'ocupació femenina continua sent inferior a la taxa masculina i l'ocupació femenina és de menys qualitat. El 21% de les dones assalariades treballen a temps parcial mentre que solament el 7% dels homes tenen aquest tipus d'ocupació.
- La taxa femenina de parcialitat supera a la masculina tant en l'ocupació indefinida com en l'ocupació temporal.
- El 78% de l'ocupació parcial indefinida és femenina. En el cas de l'ocupació temporal l'índex de feminització és del 67%.
- La situació de crisi ha provocat un increment de la taxa de parcialitat més intens entre els homes assalariats que no entre les dones, però entre l'ocupació temporal la situació és més adversa per a les dones.
- Entre les dones el treball es precaritza més i es substitueix treball indefinit i/o a temps complet per treball temporal a jornada parcial. Un nombre major de dones es torna més vulnerable a futures crisis.
- Ens trobem en un context de més flexibilitat externa i interna que no es veu acompanyada per una major seguretat, el que comporta una degradació del mercat laboral tant des del punt de vista econòmic com des del punt de vista del dret laboral.

D_N

- En el període 2008-2011 la taxa d'atur femenina ha pujat en 10,59 punts percentuals, quasi igual que entre els homes on l'increment és de 12,69 punts. La taxa d'atur femenina podria ser molt més elevada si tinguéssim les mateixes taxes d'activitat.
- La proporció de dones que es troben a l'atur per haver perdut el seu lloc de feina s'incrementa de manera significativa i afecta sobre tot a dones entre els 25 i els 34 anys, persones relativament joves que tenen un carrera laboral curta. L'expulsió del mercat de treball es veu acompanyada d'uns increments de l'ocupació temporal i a temps parcial que es traduirà en increments de les desigualtats i amb menor protecció per desocupació, el que situarà a les dones en posició de desavantatge. La situació es veurà agreujada per la Llei 3/2012, en especial per l'efecte que poden tenir mesures com la nova modalitat de contracte i els sistemes de bonificacions.

II. NOTES SOBRE EL REIAL DECRET-LLEI 3/2012

D "La novedad de mérito, la esencia de esta reforma, reside en modificar el ya débil(...) equilibrio entre las partes que conviven en la empresa. Ese equilibrio que distingue a las sociedades avanzadas y ricas de las atrasadas y pobres. Ese equilibrio que hace de la empresa y del mundo del Trabajo un espacio para convivir y no para sobrevivir. (...) La música que inspira y acompaña la letra de la reforma laboral es la que entiende que el empresario es amo y dueño, y como tal, el propietario de la fuerza de Trabajo, de la misma forma que lo es de la maquinaria y el mobiliario..." **Joaquim González Muntadas, La música empeora la letra, Cinco Dias 5/03/2012**

"La reforma laboral, que va a ser convalidada el 8 de marzo de 2012 en el Congreso, tiene contenidos discriminatorios para la mujer y rompe con las medidas de promoción de la igualdad en el empleo entre hombres y mujeres (...) La reforma ha introducido elementos muy negativos bajo una apariencia neutra, ya que tiene un efecto diferente en las condiciones laborales de los trabajadores y trabajadoras debido a la situación desigual de hombres y mujeres en el mercado laboral. Es más, lejos de introducir medidas que aseguren la igualdad real de oportunidades, incluye medidas restrictivas de los actuales derechos para la efectiva igualdad de oportunidades entre hombres y mujeres". **Carmen Bravo, secretària confederal de la dona de CCOO confederal.**

Amb motiu del reial Decret-Llei 3/2012, de 1o de febrer, de mesures urgents per a la reforma del mercat de treball CCOO ha elaborat un informe jurídic a partir del qual s'han redactat les esmenes que el sindicat ha proposat als diferents grups parlamentaris. Oferim aquí un breu resum, amb menció de les mesures que més directament poden afectar a la situació laboral de les dones i al seu procés d'integració sociolaboral. L'informe complet es pot consultar al web de CCOO a l'adreça <http://www.ccoo.es/cscceo/menu.do?Areas:Confederacion:315274>.

Observacions generals al Reial Decret-Llei 3/2012

- El dret laboral té com a raó de ser la protecció del treballador/a com a part més dèbil de la relació laboral. El RDL 3/2012 romp el principi constitucional d'igualtat real davant la llei al protegir i reforçar a la part més forta, l'empresari.
- La norma incorpora en el nostre dret l'acomiadament lliure i gratuït mitjançant el nou contracte per a empreses de menys de 50 treballadors/res atemptant al dret a la igualtat i al dret al treball (art. 14 i 35 de la constitució).
- Dóna als empresaris el poder absolut sobre les condicions laborals dels treballadors/res en matèries com la jornada de treball, l'horari i la distribució del temps de treball, sistema de remuneració i quantia salarial i règim de treball per torns.
- L'empresari pot incomplir el conveni col·lectiu trencant el dret constitucional a la negociació col·lectiva
- Es limita el control judicial en mobilitat geogràfica, modificació de condicions de treball, inaplicació del conveni col·lectiu, ERES de suspensió, reducció de jornada i acomiadaments col·lectius. No es contempla la valoració pels jutges de lo social de la raonabilitat de les mesures adoptades per l'empresari/a.
- Incrementa la dualitat del mercat de treball, i ara tindrem no dos sinó tres tipus de treballadors/res, amb diferent protecció per acomiadament o extinció de contracte. El nou contracte per a empreses amb menys de 50 treballadors/es introdueix una nova submodalitat d'acomiadament, l'acomiadament sense causa.
- El RDL accentua les desigualtats en l'àmbit laboral entre homes i dones i el poder empresarial de modificar de manera unilateral les condicions de treball. La inaplicació dels convenis pot suposar agreujar els rols tradicionals al incorporar majors dificultats per a la conciliació, el que pot donar lloc a una expulsió de les dones del mercat de treball. La disposició final primera i disposició derogatòria única del RDL suposa un retrocés en les mesures de conciliació aprovades per la LOIEMH.

Contractació i bonificacions.

- La majoria de les bonificacions a la contractació del RDL s'apliquen si la contractació afecta a determinats col·lectius com persones menors de 30 anys i majors de 45 anys. La bonificació s'incrementa en el cas de les dones, el que

suposa pervertir les accions positives que cerquen la paritat entre l'ocupació masculina i femenina. La major bonificació es produeix entre les modalitats contractuals amb menys drets el la qual cosa implica que més dones tindran un treball precari i que el treballs precaris seran sobre tot femenins.

- Per contra, desapareix la deducció de 100 euros al mes per a les empreses que contractaven treballadores que es reincorporaven després de dos anys de maternitat, desincentivant la reincorporació de les dones amb infants petits.
- Cap de les mesures estimula l'increment de l'ocupació mitjançant contractes inicials a jornada completa i de tipus indefinit.
- La modificació del contracte a temps parcial permet la realització d'hores extres, sense garantia de control, i per bé que es consideren voluntàries no es podrà controlar la seva imposició per part de l'empresari. La conciliació de la vida familiar i laboral en el cas de les dones (i homes) que treballen a temps parcial per càrregues familiars es farà més difícil. A més, les hores extres computaran per a totes les prestacions però no per les prestacions per desocupació.
- Els incentius fiscals per a la contractació, mitjançant la nova modalitat de contracte, de persones desocupades beneficiaries de prestacions per desocupació que comporta el dret de les empreses a la deducció fiscal amb import equivalent al 50% de la prestació que el treballador tingui pendent de percebre, situa en pitjor situació d'ocupabilitat a les persones aturades que no tinguin prestació contributiva o tinguin menor quantia de prestació reconeguda, el que afecta directament a totes les persones que han esgotat la prestació contributiva i en especial a les dones, que tradicionalment tenen carreres laborals més curtes, més ocupació parcial i salaris més baixos. En general les dones tindran menys oportunitats d'empleabilitat.

Drets i prestacions per a la conciliació de la vida familiar, laboral i personal. Permís per lactància.

- El RDL 3/2012 modifica l'article 37 del estatut dels Treballadors de dues maneres:
 - o Reconeix que el permís per lactància constitueix un dret individual d'homes i dones però a partir d'ara tan sols podrà ser exercit per un dels progenitors en cas de que els dos facin feina.

- o La persona que tingui guarda legal o cura directa d'un menor de vuit anys o una persona discapacitada tindrà dret a una reducció de la jornada però haurà de ser diària. Suposa introduir elements de rigidesa pel treballador/a en la reducció de la jornada amb independència de les necessitats concretes de conciliació que tingui cada treballador/a.

D_M

ÍNDEX

Introducció

I. DONES I MERCAT LABORAL	3
1. Dinàmiques i tendències 2010-2011.....	3
2. La distribució de l'ajust en l'ocupació.....	8
3. La segregació laboral de les dones balears en el context de crisi.....	10
II. NOTES SOBRE EL REIAL DECRET-LLEI 3/2012.....	16

BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

- ❖ Arroyo Romero-Salazar, Laura, Carrasquer, Pilar i Moreno Mínguez, Almudena (2012). *Debates sobre el "tiempo parcial"* a Observatorio Mujer, Trabajo y Sociedad, núm.07, marzo 2012. Centro de estudios, investigación e historia de mujeres "8 de marzo". Fundación 1º de Mayo, Madrid.
- ❖ Arroyo Romero-Salazar, Laura (2009). *Situación económica, laboral y social de las mujeres en el contexto de crisis económica*. Observatorio Mujer, Trabajo y Sociedad. Juny ,2009. Fundación 1º de mayo.
- ❖ Candela Soto, Paloma (2008). "Género, trabajo y políticas de igualdad" a Sociología del Trabajo, nueva época, núm 64, tardor 2008, p. 3-16.
- ❖ Consejo Económico y Social (2012). "Informe sobre la situación sociolaboral de la mujer en España". Cauces, Cuadernos del Consejo Económico y Social, núm. 019, enero/febrero/marzo 2012..
- ❖ Consejo Económico y Social (2012). "La segregación horizontal por genero en la educación y el mercado de Trabajo" a Cauces, Cuadernos del Consejo Económico y Social, núm. 019, enero/febrero/marzo 2012.
- ❖ Comisión Europea (2010). *Estrategia para la igualdad entre mujeres y hombres 2010-2015*. Comunicación de la Comisión al Parlamento Europeo, al Consejo, al Comité Económico y Social Europeo y al Comité de las Regiones. Comisión Europea.
- ❖ CCOO, confederación (2012). "Informe Jurídico sobre el Real Decreto-Ley 3/2012, de 10 de febrero, de medidas urgentes para la reforma del mercado de trabajo". <http://www.ccoo.es/cscchoo/menu.do?Areas:Confederacion:315274>
- ❖ CCOO IB (2010). "Dones i mercat de treball, 2009. Treballs monogràfics". Març 2010, <http://www.ib.ccoo.es/comunes/temp/recursos/12/524157.pdf>
- ❖ CCOO IB (2011) "Dones i mercat de treball, 2010. Treballs monogràfics". Març 2011, <http://www.ib.ccoo.es/comunes/temp/recursos/12/821054.pdf>
- ❖ Organización Internacional del Trabajo, OIT (2011). *La igualdad en el trabajo: un objetivo que sigue pendiente de cumplirse. Informe global con arreglo al seguimiento de la Declaración de la OIT relativa a los principios y derechos fundamentales en el trabajo*. Informe del Director General. Conferencia internacional del Trabajo, 100ª reunión, Ginebra,2011. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@relconf/documents/meeting_document/wcms_154780.pdf

DM

NOTES METODOLÒGIQUES

Definicions i conceptes

Segons l'EPA, **activa** és la persona de 16 o més anys que durant la setmana de referència de l'enquesta (l'anterior a la setmana en què es fa l'enquesta), subministra mà d'obra per a la producció de béns i serveis o està disponible i en condicions d'incorporar-se a dita producció. Es subdivideixen en ocupats/des i aturats/des.

La persona **ocupada** és la persona de 16 o més anys que durant la setmana de referència ha estat treballant almenys una hora a canvi de retribució, en diners o en espècie. També són ocupats els que estan absents de la seva feina per causa de malaltia, vacances, etc.

A l'EPA es consideren **persones aturades** les persones de 16 o més anys que durant la setmana de referència han estat sense ocupació, disponibles per treballar i cercant activament feina. També són aturats els que ja han trobat feina i estan a l'espera de la seva incorporació. Les persones aturades poden estar o no registrades a l'INEM com a demandants d'ocupació o com a persones aturades.

La **bretxa de gènere** és la distància en punts percentuals entre les taxes calculades per a la població femenina i per a la població masculina.

La **segmentació en el mercat de treball** fa referència a l'existència de situacions de dualitat en termes de desigualtat dins el mercat laboral, p. e. la temporalitat és un element clarament de segmentació en dividir el mercat de treball entre ocupació estable i ocupació precària.

La **segregació** mesura el grau de concentració o polarització d'un col·lectiu en determinades branques i ocupacions. La segregació per si mateixa no és discriminatòria, però sí ho és si dona lloc a processos de segmentació del mercat de treball a partir dels quals el grup considerat (dones, joves, població immigrada, etc.) acaba de forma sistemàtica en posicions més desavantajoses dintre el mercat laboral. La segregació pot ser horitzontal (branques d'activitat) o vertical (tipus d'ocupacions).